

Cserba Júlia

PÁRBESZÉD AZ OLAJFÁKKAL

Találkozás Emeric-vel

verset. Franciául is ilyen sokat tudsz kívülről?

Nem, mert ellentétben a magyar nyelvvel, amelyik a hangulat és érzélem kifejezésére, a költészetre kiválóan alkalmas, a francia inkább gondolatkefező nyelv. A magyar megengedi, hogy a legegyszerűbben mondjuk el a legelementárisabb dolgokat, míg a franciában géniusznak kell lenni egy jó vers megírásához.

Mikor mentél vissza először Magyarországra?

Azon a bizonyos háború utáni első karácsonyi vonaton - többek között Illyés Gyulával, Pór Bertalannal, Somlyó Györggyel és Gyertyán Ervinnel - én is rajta voltam. Az út több mint harminc órát tartott.

De ellentétben a többiekkel, Te nem maradtál otthon. Miért?

Két hetet töltöttem akkor Budapesten. Nem azzal a céllal utaztam el, hogy ottmaradjak, csak a gyökereimet kerestem, és látni akartam, milyen az ég színe Magyarországon. Mikor tapasztaltam, hogy nincs nagy különbség, megnyugodtam. Egyébként is, az egész családom Franciaországban élt.

Mielőtt vidékre költöztél volna, huszonhárom évig Párizsban éltél. Kikkel tartottad a kapcsolatot a magyar képzőművészek, írók közül?

A mellékelt fotón balról az első férfi Vagh-Weimann Maurice (Mihály), mellette pipával Pór Bertalan, Gyomai Imre újságíró és felesége, Vagh-Weimann Nándor (Emeric édesapja), mögötte Vagh-Weimann Elemér. A kép jobb oldalán álló fiatalember Emeric. A fotó minden valószínűség szerint a Galerie de Paris-ban készült 1947-ben.

Nem nehéz kitalálni, hogyan lettél festőművész, hiszen beleszülettél a festészetbe. Édesapád, Vagh-Weimann Nándor neves festőművész volt, olyannyira, hogy a francia-baszkföldi Urrugne-ben a róla elnevezett utcában laksz.

Családunkban két generáció alatt heten lettek festők és ez azt hiszem egyedülálló dolog. Édesapám és két testvére, Maurice és Elemér valóban jónévű festők voltak, akik hosszú éveken keresztül dolgoztak és állítottak ki együtt. Bár erősen rivalizáltak egymással, elválaszthatatlanok voltak. Aix-en-Provence mellett Ventabrenben létesítettek egy Vagh-Weimann Múzeumot. 1960-ban az akkori kultuszminiszter avatta fel. A múzeum ma már nem létezik, aminek az az oka, hogy a kiállított anyag folyamatosan fogyott, ugyanis ha valamelyik testvérnek pénzre volt szüksége, lekasztott egy képet és eladta. Emiatt egy idő múlva be kellett zárni a múzeumot.

Hogyan emlékszel vissza „festői környezetben” eltöltött gyerekkorodra?

Mivel a három testvér gyakran költözött az ország egyik részéből a másikba, több mint húsz iskolába jártam, és soha nem ott fejeztem be a tanévet, ahol elkezdtem. De a legjobb iskolát, számomra az otthoni baráti összejövetelek jelentették. Mindig sok vendég volt nálunk, és hogy a felnőttek késő éjszakába nyúló beszélgetését hallgathassam, az asztal alá bújtam, így elfelejtettek ágyba küldeni. Édesapám gyakran szavalt is a barátainak. Különösen Adyt szerette és Arany Jánost meg Petőfit.

Akkor már értem, hogy annak ellenére, hogy tízéves korodban elhagytad Magyarországot, honnan ismersz olyan sok magyar

A háború után egy ideig a Magyar Házban találkoztunk rendszeresen. Odajárt a festő Szenes Árpád, Czöbel Béla és Pór Bertalan, a szobrász Csáky József és Hajdu István, Gabriel Farkas újságíró, Gyarmati Erzsébet költőnő, hogy csak néhány nevet említssek, de ez nem tartott sokáig, szétszóródtunk. Az élet szétszórja az embereket, persze azért vannak, akikkel megmaradt a barátság.

Beszéljünk festői pályafutásodról. Hogyan fogadták szüleid, hogy te is festő akarsz lenni?

Apám figyelmeztetett, hogy keress tet fogok hordani a vállamon egész életemben, de ez nem változtatta meg döntésemet. Később kiderült, hogy igaza volt. Írónak, festőnek, szobrásznak lenni nehéz lelkiállapot, mert a művész valamiképp a vállán hordja a világ sorsát. Igaz, az embernek nincsenek főnökei, ilyen értelemben szabad, de ez nem jelent könnyebbséget, a szabadságot meg kell fizetni. Ahhoz, hogy a fiatal művész végig tudjon menni az ösvényen, nagy szenvedélyre van szüksége.

Kizárólag csendéleteket, tájképeket festesz? Egyetlen festményeden sem láttam alakot. Ez talán menekülést jelent az emberek elől, nem szereted őket?

Fiatalabb koromban előfordult, hogy apámmal és nagybátyámmal közös modellt festettünk. Emlékszem,

hogy egyszer a Champs Elysées-n egy öreg bácsit láttunk, akit megkértünk, hogy álljon modellt nekünk. Mind a hárman lefestettük. De már akkor is szívesebben festettem tárgyakat. Nem akartam a portréfestészet rabja lenni, és egyébként is sokkal szabadabbnak éreztem magam, ha egy tájjal, virággal vagy tárggyal kerülök szembe, mert akkor azt festem, amit magamban hordozok, nem pedig azt, amit a téma diktál. A természethez, de különösen az olajfákhoz érzelmi

szalak fűznek. Társalgok velük, párbeszédet folytatunk. Amikor olajfát festek, olyan mintha aktot festenék. A festői szabadság dupla inspirációból áll: a festő saját magát-adja, és közben szubjektív módon megközelíti a témát, megpróbálja annak belső erejét tükrözni.

Nehezebb vagy könnyebb olajfát festeni, mint alakot?

Sokáig azt hittem, hogy az olajfák kulcsa a zsebemben van, hiszen legalább ötven képet csináltam róluk. De műteremben sohasem tudnám megfesteni őket, kiismerhetetlenek, rejtélyesek, akárcsak a nők.

Tájképeid nagy része a francia délidéket örökíti meg. Cézanne és Van Gogh is a provençe-i táj szerelmese volt Melyikük festészete áll hozzád közelebb?

Mindenképpen Van Gogh-é. Cézanne szögletes világa távol áll tőlem. Szerintem a világ jobban megjeleníthető hajlított, hullámos vonalakkal.

Többnyire nem ecsettel festesz, hanem késsel. Laikus számára ez a technika nehezebbnek tűnik. Jól gondolkodsz?

A zöldségsorozatot, amelyik a Nemzeti Galéria-beli kiállításon is szerepelt, ecsettel festettem ugyan, ami sokkal könnyebbnek tűnt a festő-készhez képest, de a festészet tulajdonképpen írás, aminek eszköze nálam nem az ecset, hanem a kés. Azt hiszem, megtaláltam azt a „tollat”, ami működik a kezemben.

Az 1954-es cannes-i kiállításod katalógusának előszavát Jean Cocteau írta, aki nagyon találóan a „lélek realistájá”-nak nevezett Téged. Hol ismerkedtél meg vele, és hogyan emlékszel rá vissza?

Cannes-ban ismerkedtünk meg. A kiállításom évében ő volt a filmfesztivál zsűrielnöke. Lenyűgöző ember volt. Soha sem várt választ a kérdéseire, ő válaszolt magának, és élvezet volt őt hallgatni.

Nemcsak gyerekkorodban költöztél gyakran, később is sok helyen megfordultál. A háború alatt Toulouse-ban voltál, majd Párizs után éltél Saint Paul

de Vence-ban, és New York-i képeid tanúskodnak amerikai tartózkodásodról. Oda hogyan jutottál el?

Mielőtt a kérdésre válaszolnék, hadd mondjam el, hogy a Toulouse-ban eltöltött tíz évet nagyon fontosnak tartom az életemben. Ott kötöttem életreszóló barátságot Jean-Pierre Vemant-nal, az ismert filozófussal, aki 1939-ben gimnáziumi tanárom volt. A német megszállás alatt Colonel Bertier néven ellenálló, majd a város felszabadulása után 26 évesen, egész Délnyugat-Franciaország parancsnoka

volt, és én azóta is büszke vagyok arra, hogy akkor titkára lehettem. Vernant világítótorony az életemben.

Amerikába úgy jutottam el, hogy 1959-ben a New York-i Hammergalériától kaptam meghívást egy kiállításra. Természetesen örültem neki, bár az utazás kissé hosszadalmas volt. Soha sem ülök ugyanis repülőgépre, így hajón tettem meg az utat, nem is egyszer, mert az első amerikai kiállítást még vagy tíz követte. New York-ban sok képet festettem, mert izgalmas volt a találkozás az új világgal, a felhőkarcolókkal. Egy időben foglalkoztatott a gondolat, hogy a Párizs mellett épült új városrészt, a Défense-ot is megfestem, de már nem hiszem, hogy képes lennék rá. Nem vagyok hozzá elég fiatal.

A festészethez ezek szerint jó erőnlétre is szükség van?

Minden képbe teljes átadással, teljes energiával adom magam. Nem véletlenül mondtam, hogy energiával, mert a festés az fizikai cselekvés is, komoly atlétikai munka. Már az egész vízió, koncepció is nagy odaadást, önfeladtságot követel, ami mellett a fizikum csak másodrangú, de anélkül nem megy.

Az előbb arról beszéltél, hogy a művész magában hordozza a világ gondjait. Ez azt is jelenti, hogy tisztában látja a jövőt, előbbre tart, mint a hétköznapi ember?

A művész nem jár előbbre, mint kora, hanem éppen annak tanúja, amit az is mutat, hogy 40-50 év múlva, vagy felgyorsult világunkban még előbb, idejét múltnak tűnik, amit csinál. Viszont ő érzi igazán a saját korát.

Számtalan kiállításod volt a világ sok nagyvárosában, mint például Párizsban, Genfben, Caracasban, Osakában, Washingtonban. Melyiket tartod a legjelentősebbnek?

Szép emlék első önálló párizsi kiállításom, amelyik 1947-ben a Galerie Marseilles-ben volt. Az 1992-es budapesti Nemzeti Galériában rendezett tárlat nagyon fontos volt számomra. Ez a kiállítás is hozzájárul egy kicsit ahhoz az elhatározásomhoz, hogy - amint módom lesz rá, és remélem, hogy ez hamarosan bekövetkezik - hazaköltözöm Magyarországra.